

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

В роботі розглянуто системно-теоретичні основи формування методичного забезпечення програм інноваційного розвитку. Визначено поняття «проекти розвитку», розглянуто базову модель для первинного аналізу проектів розвитку, що дозволяє оцінювати ефективність впливу проектів на розвиток регіону та стимулювати, у першу чергу, проекти, які сприяють такому розвитку. Запропоновано сценарій формування програми інноваційного розвитку регіону на основі системного та продуктово-орієнтованого підходів.

Ключові слова: проект, програма, проекти розвитку, програма інноваційного розвитку, регіон.

М.К. VISHNEVSKAYA

National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnepropetrovsk

TO THE QUESTION CONCERNING THE FORMATION PROGRAMME OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGION

Abstract - The main purpose of the present article is to create the scenario of the formation programme of innovative development of the region by means of the system and product-oriented approaches within the theory of innovative regional clusters.

The author considers the system theoretical grounds of methodical support formation of innovative development programs. A concept "development projects" is defined, the basic model for primary analysis of development projects is considered that allows to evaluate efficiency of influence of projects on region development and to stimulate primarily projects that contribute to this development. The program formation scenario of innovative development of the region on the basis of system and product-oriented approaches is offered.

Practical importance of this work is laid the foundations of modern methodological basis of increase effective project management in the field of regional and innovation management. The results received during research allow to perform similar operations not only with the budgetary programs of the state and regional significance, but also with programs of private financing projects, to conduct clustering products of the company and to implement sustainable use of resources for realization of innovative development programs of the organization.

Keywords: project, program, project development, program innovation development, region.

Вступ

В умовах сучасних тенденцій розвитку України однією з ключових є проблема реалізації інноваційних програм розвитку регіонів. Разом з цим на сьогоднішній день не існує дієвого інструментального апарату переходу від загальної програми розвитку того чи іншого регіону до конкретних задач (проектів). У той самий час, загальновідомо, що стратегія повинна бути конкретною, інакше вона не буде виконуватися, а залишиться декларацією. Оскільки проекти розвитку регіону виконуються здебільшого під керівництвом держустанов та за бюджетних обмежень, виникає проблема формування та оптимізації програм розвитку. Крім того, класичні інструменти оптимізації у цих умовах не завжди доречні, так як оптимізують проекти за їх рентабельністю, у той час як регіональні проекти у ряді випадків мають соціальну спрямованість. Це зумовлює науково-практичну актуальність розробки відповідного методичного забезпечення рішень окресленої проблематики.

Протягом останніх років у світі стрімко зростає кількість теоретичних досліджень інноваційного регіонального розвитку. Поява тих чи інших концепцій та теорій пов'язана з об'єктивними умовами, вимогами та інтересами економічної практики. Розробляються нові інтерактивні моделі інноваційного процесу, теорії, зокрема регіональних інноваційних мереж та інноваційних систем, елементи методології, форми та методи державного регулювання інноваційного розвитку регіонів. Зазначене розглядається у роботах Г. Хакенсона, Р. Кемегні, Д. Бекаттіні, М. Портера, Д. Хоувеллса, Ф. Кука та інших. Зміни соціально-економічних відносин, що складають предмет сучасних теоретичних та емпіричних досліджень, мають певний характерний контекст:

- конкурентні переваги країни створюються та підтримуються через активізацію соціально-економічних процесів, що мають місце на регіональному рівні [1];
- підвищується вплив локалізованих регіональних факторів на інноваційні процеси та економічний розвиток національних економік [2];
- зростає кількість прикладів "пасток" регіонального розвитку, зокрема регіональної нерівномірності, макроекономічної нестабільності тощо [3];
- продовжується процес політичної та функціональної регіональної децентралізації [4].

Усвідомлення цих змін створило передумови для формування сучасних теорій інноваційного регіонального розвитку. Серед них, зокрема, теорії: інноваційних регіональних кластерів, регіонального розвитку з ендегенним технологічним прогресом, інноваційних мереж, регіональних інноваційних систем, динамічної конвергенції. Для сфери управління проектами взагалі, та даного дослідження зокрема, особливий інтерес та максимальні можливості щодо застосування представляє теорія інноваційних регіональних кластерів більш детально викладена у попередніх роботах [5–8].

Основна мета цієї статті полягає у створенні сценарію формування програми інноваційного розвитку регіону за допомогою системного та продуктово-орієнтованого підходів у рамках теорії інноваційних регіональних кластерів.

Системно-теоретичні основи формування методичного забезпечення програми розвитку регіону

Для вирішення зазначеної проблематики потрібно визначити наступні складові: відношення у якому ми будемо розглядати проекти, безпосередньо самі проекти та інструменти первинного аналізу проектів.

Так пропонується розглядати проекти у відношенні інноваційного розвитку регіону, тобто ділити проекти на кластери за ступенем їхнього впливу на розвиток регіону та відповідності до державної програми розвитку регіону (ці проекти розвивають регіон – відповідають державній програмі розвитку повністю, ці проекти також розвивають регіон, але програмі відповідають частково, а ці проекти хоч і повністю відповідають програмі державного розвитку, але реалізовувати їх краще в іншому регіоні). Динаміка змін програми інноваційного розвитку регіону разом з даними по проектах, що реалізувалися, допоможе виділити пріоритетні напрямки розвитку регіону.

Друга складова вирішення поставленої мети – проекти, з якими ми будемо працювати. В нашому випадку, це проекти розвитку, під якими розуміємо [9] проекти, спрямовані на розвиток підприємства, галузі народного господарства, регіону, країни, де розвиток – якісний перехід, що відбувається через реалізацію інновацій, тому портфель проектів розвитку апріорі інноваційний, незважаючи на рівні інноваційності кожного окремого проекту, що входить до його складу. При цьому поняття «інновація», в вищевідзначеній трактовці, розглядається як кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту [10].

В якості первинного інструменту аналізу проектів звернемося до кластерного аналізу, який дозволяє проводити класифікацію неоднорідних статистичних сукупностей, що особливо важливо у побудові моделі макроекономічного розвитку регіону з урахуванням розмаїтості підприємств та проектів, які входять до нього. Портфель проектів формуємо залежно від джерел фінансування та від цілей програм розвитку регіону. При цьому ключовою метою є розвиток регіону шляхом приросту нових знань. Згідно з цим підходом, в першу чергу, відбираємо до програми та стимулюємо ті проекти, які сприятимуть такому розвитку. Тобто при формуванні програми розвитку регіону відбираємо проекти розвитку з високим рівнем інноваційності (навіть якщо проект не настільки прибутковий, але сприяє розвитку регіону). При цьому фінансування проектів може відбуватися з різних джерел, як державне, приватне або змішане інвестування.

При первинному відборі проектів до портфелю доцільно також враховувати основні положення теорії систем. Так з точки зору головної корисної функції системи проект повинен або створювати нову систему, або вдосконалювати існуючу [11].

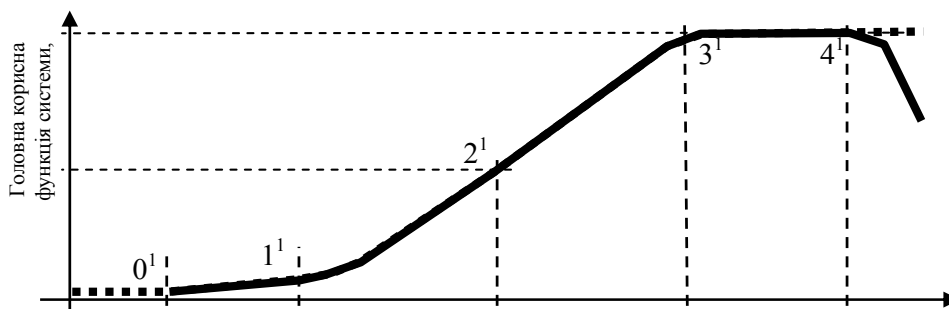

Рис. 1. Динаміка головної корисної функції системи

Тож перед тим як розглядати проект необхідно чітко уявляти його місце на кривій динаміки розвитку його головної корисної функції. Не зупиняючись детально на кожній з точок відображених на графіку, зазначимо, що інноваційний проект, у першу чергу, має знаходитися на відрізку між точками 0^1 та 2^1 , тобто або створювати нову систему, або удосконалювати існуючу. Проекти ж, що наближені до точки 3^1 слід розглядати дуже уважно, так як вони спрямовані на боротьбу з наслідками функціонування існуючої системи. А від проектів, що вже перетнули 4^1 , слід відмовлятися.

Тож на основі системного підходу, що вимагає вивчення об'єкту як цілісної системи, що складається з підсистем та елементів, а також використовуючи продуктово-орієнтований підхід розробляємо шлях з існуючого стану системи в обумовлене майбутнє, тобто створюємо сценарій формування програми інноваційного розвитку регіону, який полягає у наступному:

- на першому етапі розподіляємо завдання програми на проекти;
- далі згідно з системним підходом у кожному проекті програми виділяємо його продукт;
- групуємо проекти за типами (продуктами проектів, які в подальшому складуть ключові продукти програми), а продукти, в свою чергу, – за головною виробничою функцією (та мета, заради якої продукти цих проектів створювались);
- виокремлюємо основні завдання програми інноваційного розвитку регіону, з сформованих груп інноваційних продуктів, отримуємо підпрограми;
- спираючись на обсяг задач, визначаємо види проектної діяльності для реалізації кожного продукту (як монопроект, мультипроект, портфель проектів);
- формуємо безпосередньо програму інноваційного розвитку.

Використовуючи зазначений сценарій трансформуємо вихідну державну програму інноваційного

розвитку регіону в програму, що складається з конкретних проектів.

Висновки

Таким чином, можна стверджувати, що наукове значення даної роботи полягає у закладенні сучасних методологічних основ підвищення ефективності управління проектами у галузі регіонально-інноваційного управління. Крім того, результати отримані у ході дослідження, дозволяють проводити аналогічні операції не тільки з бюджетними програмами державного та регіонального значення, але й з програмами проектів приватного фінансування, проводити кластеризацію продуктів підприємства, та запроваджувати раціональне використання ресурсів для реалізації програм інноваційного розвитку організації.

Література

1. Hill E. A methodology for Identifying the Drivers of Industrial Clusters: The Foundation of Regional Competitive Advantage / E. Hill, J. Brennan // *Economic Development Quarterly*. – 2000. – V.14, № 1. – P. 65–96.
2. Isaksen A. Building innovation systems: is endogenous industrial development possible in global economy? / A. Isaksen // *Canadian journal of regional science*. – 2001. – № XXI V:1. – P. 101–120.
3. Государство в меняющемся мире: Отчет о мировом развитии – 1997. Краткое содержание / Пер. с англ. Всемирный банк // *Вопросы экономики*. – 1997. – № 7. – С. 4–35.
4. Entering The 21st Century. World Development Report 1999/2000. – New York: Oxford University Press, 2000. – P.8-9.
5. Вишнеvsька М.К. Кластерний підхід у контексті регіонального інноваційного розвитку / М.К. Вишнеvsька // Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі : матеріали наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 30 березня 2007 р. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2007. – С. 74–75.
6. Вишнеvsькая М.К. Повышение конкурентоспособности "новой экономики" в контексте кластерной теории / М.К. Вишнеvsькая // *Наука и инновации – 2007: материалы III междунар. науч.-практ. конф.*, София, 16-31 октября 2007 г. – София : Бял ГРАД-БГ, 2007. – Т.4. – С. 50–53.
7. Вишнеvsькая М.К. Теоретические аспекты кластерной концепции: к вопросу о дефинициях понятия "кластер" / М.К. Вишнеvsькая // *Економіка: проблеми теорії та практики: зб.наук.праць / ДНУ*. – Дніпропетровськ, 2008. – Т. 1. – Вип. 235. – С. 175–185.
8. Вишнеvsька М.К. Кластерний підхід в управлінні портфелями та програмами / В.В. Малий, М.К. Вишнеvsька // *Управління проектами у розвитку суспільства: тези доповідей VIII міжнар. конф.*, К., 2011 р. – К. : КНУБА, 2011. – С. 131–132.
9. Вишнеvsька М.К. Моделі та методи формування методичного та організаційного забезпечення програм інноваційного розвитку регіону : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: спец. 05.13.22 «Управління проектами та програмами» / М.К. Вишнеvsька. – Донецьк, 2012. – С. 6.
10. Фатхудинов Р.А. Инновационный менеджмент: учебник для вузов / Р.А. Фатхудинов. – 6-е изд. СПб. : Питер, 2010. – С. 16.
11. Управління проектами: національні особливості: монографія / [В.В.Малий, О.І. Мазуркевич, В.М. Молоканова, С.В. Антоненко та ін.]. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2008. – 265 с.

References

1. Hill E., Brennan J. A methodology for Identifying the Drivers of Industrial Clusters: The Foundation of Regional Competitive Advantage, *Economic Development Quarterly*, 2000, Vol.14, № 1, pp.65-96.
2. Isaksen A. Building innovation systems: is endogenous industrial development possible in global economy? *Canadian journal of regional science*, 2001, № XXI V:1, pp.101-120.
3. Gosudarstvo v menyayushhemsya mire: Otchet o mirovom razvitiі – 1997. Kratkoe soderzhanie, Vsemirny'j Bank, *Voprosi ekonomiki*, 1997, № 7, pp. 4-35.
4. Entering The 21st Century. World Development Report 1999/2000, New York: Oxford University Press, 2000, pp.8-9.
5. Vyshnevskaya M.K. Klasternyj pidkhid u konteksti regional'nogho innovaciinogho rozvytku. *Mitna polityka ta aktualni problemy ekonomichnoji bezpeky Ukrainy na suchasnomu etapi: materialy nauk.-prakt. konf.*, Dnipropetrovsjk, Akademija mytnoji sluzhby Ukrainy, 2007, pp.74-75.
6. Vishnevskaya M.K. Povy'shenie konkurentosposobnosti "novoi ekonomiki" v kontekste klasternoi teorii. *Nauka i innovacii – 2007: materialy III mezhdunar. nauch.-prakt. konf.*, Sofiya: Byal GRAD-BG, 2007, Vol.4, pp.50-53.
7. Vishnevskaya M.K. Teoreticheskie aspekty' klasternoi koncepcii: k voprosu o definiciyah ponyatiya "klaster", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky: zb.nauk.prats, DNU*, Dnipropetrovsk, 2008, Vol.1, № 235, pp.175-185.
8. Vyshnevskaya M.K. Klasternyj pidkhid v upravlinni portfeliamy ta prohramamy. *Upravlinnia proektamy u rozvytku suspilstva: tezy dopovidei VIII mizhnar. konf.*, KNUBA, Kyiv, 2011, pp.131-132.
9. Vyshnevskaya M.K. Modeli ta metody formuvannia metodychnoho ta orhanizatsiinoho zabezpechennia prohram innovaciinoho rozvytku rehionu: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. tekhn. nauk: spec. 05.13.22 «Upravlinnia proektamy ta prohramamy», Donetsk, 2012, P.6.
10. Fatkhudinov R.A. Innovatsionny'j menedzhment: uchebnik dlya vuzov, SPb, Piter, 2010, P.16.
11. Malyi V.V., Mazurkevych O.I., Molokanova V.M., Antonenko S.V. ta in. *Upravlinnia proektamy: nacionalni osoblyvosti: monohrafiya*. Dnipropetrovsk, IMA-pres, 2008, 265p.

Рецензія/Peer review : 25.6.2013 р.

Надрукована/Printed : 13.8.2013 р.

Рецензент: д.е.н., проф. декан факультету економіки та менеджменту Національної металургійної академії України Ковальчук К.Ф.